

Kirjat

Muukalaisena kotimaassaan – äidinperinteen katkos ja ahdistus

Terttu Seule: Vasemman jalan saapas, BVS Kirja, Vantaa 2000, ISBN: 952-91-2075-3.

Terttu Seule: Tanssi kuoleman kanssa, Jammeli, Vantaa 2001, ISBN: 951-97330-4-3.

Äiti/tytärsuhteen ongelmallisuudesta on keskusteltu etenkin objektisuhdeteoriassa (esim Chodorow), mutta suhteen seurauksia on vähätelty miesvaltaisessa yhteiskunnassamme. Aiheesta on viime vuosina ilmestynyt enenevin määrin kaunokirjallisia kuvauksia. Vainkuvimpia lukeutuvat Terttu Seulen omaelämäkerrat Vasemman jalan saapas ja Tanssi kuoleman kanssa, jotka työstävät vaikeata äitisuhteen traumaa.

Terttu oli viety mummolaan puolen vuoden ikäisenä ja vaikeasti sairaana. Mummon hoivissa hän selvisi taudista ja kasvoi siellä seitsemänteen ikävuoteensa saakka, jolloin hänet haettiin takaisin syntymäkotiinsa. Kansansanonta ”poissa silmistä, poissa sydämeistä” selittää ehkä jotain äidin käyttäytymisestä tytärtään kohtaan. Äiti ei kiintynyt Terttuun samoin kuin muihin tyttäriinsä, joita oli pienestä pitäen hoivannut. Päinvastoin hänessä leimusi viha ja kostonhimo tätä tytärtään kohtaan, jonka katsoi kasvaneen etuoikeutetussa asemassa mummon suojattina. Tertun kasvuiän vielä tärkeinä vuosina, seitsemästä kolmeentoista, äiti onnistui nujertamaan tyttärensä perusturvallisuuden ja aiheuttamaan elinikäisen trauman.

Äidin piikittely, pahoinpitely ja aliarviointi sisarusten myötäilemänä oli Tertun jokapäiväistä elämää. Kodin kolmen kopla harjoitti Terttua vastaan tietoista julmuutta. Nimitelmä ”tyhmä kuin vasemman jalan saapas” juurtui Terttuun lähtemättömästi. Itsetunnon riiston myötä kehittyi erilaisia pelkoja, joista esim. keittiökauhu jäi koko elämäksi. Keittiö on monelle kaunokirjallisuuden kasvatustyttärel-

le kauhun ja piinauksen paikka, jossa julma äiti hallitsee. Opastuksen ja yhteisen työn ilon sijaan siellä arvostellaan, tiuskitaan ja jopa pahoinpidellään.

Terttu lukittiin usein sisälle, jottei hän päässyt ulkomaailman kontakteihin. Kun Terttu onnistui kolmetoistavuotiaana karkaamaan, lukkiutuivat samalla kodin ovet ainaiseksi. Terttua ei enää ollut kotiväelle. Sisaret eivät enää tunnustaneet heillä olevan Terttu-nimistä sisarta. Myöhemmin Terttu sai kyläjuorujen välityksellä tietää, että kotiin oli syntynyt vielä yksi sisar, joka oli tuolloin jo kahdeksan vuoden ikäinen.

Tertun oli kolmetoistavuotiaasta asti selvittävä yksin maailmassa ilman sukulaistensa tukea. Pikku-piikana, myöhemmin karja-apulaisena ja karjakkona, kaupungissa lähettinä ym. eri töissä Terttu rakensi omaa maailmaansa kohdaten alinomaa äitinsä ja sisartensa hahmoja työpaikoilla ja parisuhteissa. Terttu ei pystynyt rakentamaan läheistä ihmissuhdetta eikä löytänyt pitempiaikaista elämäntoveria. Useat psykoanalyttikot näkevät tytön, joka ei ole saanut tukea äidiltään, ajautuvan helpommin vaikeisiin ihmissuhteisiin. Äidin negatiivinen malli vie paljon energiaa, sillä näennäinen riippumattomuus äidistä on itse rakennettua, konstruoitua. Irrationaaliset, ratkaisemattomat konfliktit toistuvat näin muissa ihmissuhteissa.

Maternaalisen perinteen katkos ja ahdistus on voimaisa naiskirjallisuuden teema ja varsin tuttu suomalaisten sotalasten autobiografioiden (Andersson, Helenoro, Nyström, Sandelin, Tyni, Vesterberg). Taideteorian ja autobiografian symbioosi on auttanut näitä kirjai-

lijoita harmonisemman identiteetin muovaamiseen.

Terttu Seulen on tarvinnut kirjoittaa kahden teoksen verran työstääkseen vaikeaa perhesuhdettaan. Kirjat ovat oikeastaan saman tarinan, samojen traumojen toistoa, vain toisin sanoin kerrottuina. Kieli ei ole erityisen sujuvaa, mutta kirjan järkyttävät tapaukset syrjäyttävät kieliasiat toissijaisiksi. Lukijan kiinnostus jatkuu kauheuksien ja elämänkolhinnan saattossa onnellisempaa ratkaisua odotellessa. Kielen kankeutta tasottavat kirjailijan/taiteilijan kauniit, koskettavat öljyvärimaalaukset, jotka kertovat osaltaan Tertun yksityistä tarinaa. Terttu Seulen kaunokirjallisen omaelämäkerran ja taiteen symbioosi on haalistanut äidin ja sisarten tummia varjoja, jotka seurasivat häntä pitkään ahdistavina.

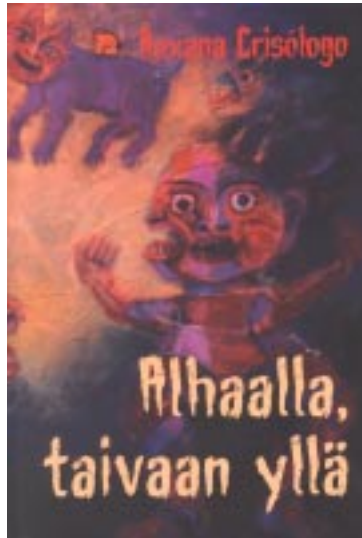
Muukalaisuudesta ja toisesta teoretisoidessaan Julia Kristeva vertaa tyttären oidipuskompleksia vastaavaa erkautumista syntymäkodistaan varhaiseen myytiin Iosta ja Herasta. Äidin mustasukkaisuuden ja kateuden ajamana tyttären on lähdeävä kotiaan maanpakoon. Tyttären maailmalla harhailu on jo alkujaan onnetonta, sillä se suuntautuu vain pois päin kotoa – toisin kuin pojan, Odysseuksen, jonka harhailu päättyy lopulta kotiin. Harhaileva tytär on kaikkialla maailmassa exiilissä patriarkaalisessa yhteiskunnassa. Äidinperinteen tuen puuttuessa on muukalaisuuden tunne kaksinkertainen.

Ensimmäisen kirjan kansikuva-maalauksella kertoo vaikuttavasti Ter-

tun unesta omista hautajaisistaan. Kissat, hänen ainoat uskolliset ystävänsä, saattavat hänet taivaanrannalle rauhaan. Kissat tekevät hänelle sen palveluksen, jota hän ei voi itselleen tehdä ja jota hän ei tahdo omaisten tekevän.

Sisäinen dialogi autobiografian ja taideterapian puitteissa on auttanut Terttu Seulea tunnistamaan omassa elämäkartaassaan toistuvia kuvioita sekä eheyttämään itseään rakkauttomassa maailmassaan enkelin, kukkien ja kissojen kera.

Irene Virtala

Roxana Crisólogo: Alhaalla, taivaan yllä. Kääntöpiiri, Helsinki 2001, 84 s. ISBN 951-8989-58-3

Alhaalla, taivaan yllä, on Suomesa asuvan siirtolaisen, perulais-syntyisen Roxana Crisólogon, menestyksessä esikoisrunokokoelma kaupungistumisen tuskasta. Alkuteos, Abajo, sobre el cielo, ilmestyi

vuonna 1999. Kokoelman nimellä Crisólogo viittaa Liman absoluuttisen ja suhteellisen sijainnin paradoksiin; kaupunki rannikolla, jonne siirtolaiset paikallisen sanontatavan mukaan laskeutuvat, onkin ylhäällä.

Lyriikka vaeltelee suurkaupungin asfalttikaduilla ja asukkaiden mielisissä maan sisäisen muuttoliikkeen tematiikassa. Kokijoita ovat paremman elämän toivossa kaupunkiin muuttaneet laitakaupungin kulkijat, jotka lukija kohtaa sykkähdyttävän todentuntuissa yhteiskuntakuvauksellisissa säkeissä. Runot välittävät toivon ja epätoivon mielentaisteluita väkivallan ja välinpitämättömyyden keskeltä. Tila, paikka ja aika kuuluvat voimakkaiden sanavalintojen kaikuina. Runot ovat voimakashenkisiä ja tunnelmiltaan osittain mystisiä. Lukijasta tulee kokija ja kaupungistumisen vaikutusten tarkkailija. Vierauden tunne ja yhteenkuuluvuus vuorottelevat.

Crisólogon tekstissä runon kieli on tiivistä ja tyyliään eloisaa. Kielikuvien käyttö on runsasta, sanan ja mielikuvituksen leikkiä. Runot alkavat lyyrisinä, mutta vertaukset ja metaforat muuttavat rytmin jännitteitä. Kertoja muuttuu kerrottavaksi, puhuttelija puhuteltavaksi. Tunnelma tihentyy ja sulkeutuu loppua kohden. Runoista rakentuu näköaistiin vetoavia kuvia, jotka elävät lukukerrasta toiseen. Kuvia, jotka eivät ole harmonisen idyllisiä, vaan rosoisia kuvia, jotka toistavat tarinaansa maailman mystisyydestä ja epäoikeudenmukaisuudesta.

Taru Järvinen